

Kulturminnedokumentasjon

Gårdsnummer 13, bruksnummer 525,

Rieber Mohns veg 41

Innhold

1. Innledning
2. Områdets historie
3. Bygningsmiljø
4. Andre typer kulturminner
5. Foto og kart
6. Avslutning

1. Innledning

Formålet med planen er å legge til rette for fortetting på den 3346m² store eiendommen gnr. 13, bnr. 525 i tråd med KPA 2018 der området ligger i såkalt ytre fortettingssone. Planens omfang er illustrert på kart.

Tomten ligger mellom Kirkeveien og Rieber Mohns vei på søndre del av Storetveit. Påstående Villa i Funksjonalisme/mellomkrigsarkitektur er tegnet av Ole Landmark og stod ferdig bygget i 1937

Eiendommen hadde tidligere adresse Rieber Mohns veg nr.19 i Fana kommune. Gatenummeret ble endret til nr. 41 da det ble bygget flere nye bolighus i Rieber Mohns vei på 2000-tallet.

Aktuelle planer

- 65270000 Kommuneplanens arealdel
- 61400000 Detaljregulering Storetveit barnehage
- 70760000 13/525 mfl. Rieber Mohns veg

Planområdet ligger i et etablert boligmiljø med eneboliger, skole og barnehage i umiddelbar nærhet. Eiendommen Rieber Mohns veg 41 er satt av til bolig og anlegg i kommuneplanens arealdel. Innenfor planområdet står en enebolig oppført i 1937 med tilhørende garasje, skur og hageanlegg.

Formålet med planen er å legge til rette for en høyere utnyttingsgrad i form av leiligheter og eneboliger med til sammen 11 nye boenheter. Eksisterende bolig på eiendommen istandsettes. Garasje og skur fjernes slik at boligen får nødvendig fritt rom rundt seg.

Denne dokumentasjonen er basert på aktuell litteratur og relevante kilder, fotografi og observasjoner gjort under befaring. Bilde-henvisning siste side.

Befaring av planområdet er utført av sivilarkitektene Karstein Sogge og Kenneth O. Aase Trident Arkitekter.

2. Områdets historie

Gårdsnummer 13 (Storetveit gård) omfatter området fra gamle kommunegrensen mellom Bergen og Fana på Minde, langs Storetveitveien Wergelandsåsen så langs Tveitevannet på vestsiden av Storetveitveien, og i vest avgrenset av Conrad Mohrsvei, i sør avgrenset av Statsminister Michelsensvei med grense mot Dødehavet.

Gårdsnummer 13 ble utskilt fra Fjøsanger gård på 700 tallet. På trettenhundretallet strakte gården seg fra Hop til Solheimsvannet mellom Nordåsvannet og Tveitevannet. Gårdstunet lå opprinnelig på toppen av den nåværende Stamerbakken. Og den såkalte Mohnegården ligger rett ovenfor dette! Stamerhuset ligger vis a vis innkjøringen til villaen. Opprinnelig sto det et gammelt våningshus her, senere ble det bygget et lyststed, Stamerhuset. Huset ble også kalt Sole.

Langs Rieber Mohns veg/Kirkeveien følger et steingjerde som trolig kan dateres tilbake i tid. Steingjerdet strekker seg fra Kirkeveien og ned langs Conrad Mohrs veg i nord, og et stykke langs Rieber- Mohns veg i sør. Dette ser for oss ut til å sammenfalle med opprinnelig eiendomsgrense på Storetveit gård, gårdsnummer 13. Den sørlige delen av muren er forblendet med murpuss. Stamerhuset; Rieber-Mohns veg 18, var opprinnelig hovedbygningen på eiendommen.

Gårdsnummer 13 eiendommen ble delt og etter hvert utgjorde tunet søndre halvpart av Storetveit gård, Det ble kjøpt i 1856 av Johan Stamer (1796–1872), som fikk bygget ut huset noen år senere. Det ble etter hans død overtatt av Conrad Mohr, som under den første verdenskrig utvidet vestre (bakre) del av bygningen; noe mindre utbygning har også skjedd i senere år. Inngangsportalen har fremtrukket ark som hviler på to søyler, dekor i typisk sen empire. Hagestuen og stuen i hjørnet mot nordøst ble fredet 1924. Bygningen har hatt flere eiere og tilhører nå Rudolf Steinerskolen. Huset hadde også et stort hageanlegg. (se luftfoto fra 1950). Dette ble på 1970-80 tallet avsatt til ny boligbygging bl.a. til Rieber Mohns Vei 16. Huset i RMV 16 blir nå revet og det bygges nytt leilighetsbygg her. Mohnegården er bygget før oppdeling av denne parken.

Utbygging av området under STORETVEIT gnr.13. bnr.2 PARADIS.

Området under Paradis er i første omgang bygget ut fra 1901-1925. I området ble det bygget store villaer vesentlig i ny-klassisistisk og Jugend stil. De fleste husene er bygget i tre omgitt av store hager. Det har forgått en gradvis fortetting av området ved fradeling av tomter. Det lokale senteret på Paradis, rundt Paradiskrysset, vokste fram fra slutten av 1930-årene med butikker, post, bank og andre servicefunksjoner.

Storetveitveien var bygget ferdig i 1927. Storetveit kirke sto ferdig 1930 og Kirkeveien gikk fra Minde stasjon om Storetveit kirke til Storetveitveien rundt «Storhaugen».

Villa Storhaugen ble bygget i 1922 og veifaret var anlagt omtrent samtidig, men får navn Kirkevegen først etter at kirken sto ferdig i 1930

Mohnegården ligger opp til Storhaugen på sørsiden av Kirkeveien. De fire Husene som ligger her er bygget hovedsakelig i tegl, to av bygningene i nyklassisistisk stil.

En hadde i denne tiden begynt å bruke jernbetong og moderne byggeteknikker. Disse materialene ga nye formingsmuligheter og Mohnegården som er bygget ca.15 år etter Storhaugen har i hovedsak karakter av funksjonalisme og er bygget delvis i betong. Storhaugen er et ny-klassisistisk bygg inspirert av europeisk slottsarkitektur. Begge disse byggene er tegnet av Ole Landmark.

I enden av Kirkeveien der den møter Storetveitveien ligger «Villa Bruun» tegnet av Konow Lund. Denne villaen er som flere av Konow-Lunds arbeiderer inspirert av Arts and craft arkitekturen i England og USA rund århundreskiftet.

Området er altså bygget ut i en periode som strekker seg fra begynnelsen av 1920 tallet og fram til i dag. Nært til villaen er mange stilarter representert. I perioden like før Mohnegården ble bygget var vel først nyklassisisme så funksjonalismen de fremherskende stilartene i Norge. I mellomkrigstiden utover 30 tallet vokste det også fram en nasjonal hybridarkitektur der funksjonalismen lå i bunnen mens en tok inn gjenkjennelige element fra nasjonal/regional byggeskikk

På tiden Landmark prosjekterte Mohnegården arbeidet han med større bygg i funksjonalisme, som Forum kino, Bergen kunstforening og Florida sykehus. På Danmarks plass ved kinoen tegnet han også de omliggende boligene og forretningsbyggene, disse i en mer nøktern europeisk mellomkrigsarkitektur.

I Mohnegården finner en igjen elementer fra byggene på Danmarks plass blant annet på måten vinduene plasseres og også typen vindu (to-rams med en horisontal sprosse) og etasjebåndene. Påbygget(glass-stuen) mot sør er helt klart funkis-inspirert. Mens svalgangen mot nord kan en finne i flere «gjenreisingsbygg» som overbygde «luft-verandaer» Sammenstillingen av elementene er umiskjennelig funksjonalistisk med f.eks. den store utenpåliggende skorsteinen og rette gesimsbånd som binder bygningsdeler sammen. Panelet i gavl og i svalgang ligger horisontalt og vertikalt etter hvilken funksjon bygningsdelen har i bygget. Liggende panel i gavlen brukes mye i norsk «bolig-funkis» og lever videre i eneboligarkitekturen, særlig i katalogarkitekturen til langt ut på syttitallet.

Blandingsstilen generelt fortsatte inn i gjenreisingsarkitekturen og dominerte måten man bygget på et godt stykke inn i sekstiårene. Rieber Mohns vei 41 er et typisk eksempel på hvordan norske arkitekter og byggherrer «var i tiden» der man fulgte internasjonale strømninger, men var tro mot «det norske» det tradisjonelle.

Ole Landmark var svært opptatt av å utvikle norsk byggeskikk i en tid da mye bybebyggelse hovedsakelig besto av trehus.

OMRÅDET

Luftfotoene viser utbygging av området fra ca.1950 og frem til i dag

Flyfoto 1951 Rieber Mohnsveg 41 midt i bildet

Flyfoto 1970 Her har Steinerskolen tatt over området sør for tomten og Steinerskolen + Rieber Mohns vei 9 og 17 ble bygget.

Flyfoto 1980 Det fortettes i Rieber Mohns vei langs Storetveitveien og Rieber Mohns vei

Flyfoto 2005

Flyfoto 2019

Som flyfotoene viser blir området mer og mer fortettet fra 1970 og fram til i dag. De siste byggene ligger i Rieber Mohns vei 17, (abcdefg), på nedsiden av Storetveitveien sør for Rieber Mohns vei 41.

3. Bygningsmiljø

Området er bortsett fra Stamerhuset, empirestil, bygget ut fra 1920-tallet og fram til i dag. På flere av eiendommene i området er det planlagt fortetting. Vis a vis Rieber Mohnsveg 41 er det nylig godkjent tre «luksusleiligheter» i RMV 16. På denne tomten lå før deler av parken til Stamerhuset.

Det er bygg fra 70-tallet og 80-tallet samt nyere lavblokkbebyggelse og skolebygg samt barnehage i antroposofisk arkitektur i nærhet til planområdet. Et fellestrekk er at mye grøntareal er beholdt og at høyden på bebyggelsen er fra 1 til 3. etasjer.

Landmarkvillaen ble planlagt i 1935 -36, og stod ferdig 1937. I originaltegningene hos bygningsmyndighetene ligger også planer for en tilhørende garasje. Denne ble ikke bygget før i 1946 og da sammen med et uthus i vinkel på denne. Garasjen/uthuset ligger tett inntil huset. Hvorfor er det lagt slik.? Bak villaen og garasjen/uthuset stiger terrenget bratt. Ser vi på plasseringen av garasje/uthus vil vi legge merke til at del av bakveggen ligger i skrå vinkel på sideveggene. Dette ser vi kommer av at regulert byggegrense ligger med terrenget og har denne retningen. Bygget ligger forskriftsmessig i byggegrensen. I korrespondansen fra byggesaken legger en også merke til at plasseringen av redskapshuset først ikke blir godkjent. Garasjen og resten av uthuset ligger mellom huset og bratt terreng ned for Kirkeveien. Men etter at det gjøres noen endringer går saken igjennom. Garasjen er som vi ser det lagt så

nær inngangen som mulig og uthuset er lagt i byggegrensen og så nært det bratte terrenget som mulig. En merker seg også at garasjeporten er lagt i aksene mellom to gamle store asketrær.

I ABO sin dokumentasjon fra 2013 det nevnes at:» Mellom uthus/garasje og hovedhuset er det dannet et tun, et trekk Landmark nok har tatt med seg fra den vestnorske byggeskikken, som han også var inspirert av» Her bør det vel skytes inn at tun/gårdsplasser ikke er et særnorsk eller vestnorsk fenomen. Om en skal sammenligne dette med vestnorske tun avviker eventuelt dette både i typologien og organisering av funksjoner. Men at dette derimot er en helt vanlig måte å sette garasje og uthus inntil hovedhuset så det dannes en skjermet gårdsplass. Huset er bygget i en tid da privatbilen var et luksusgode.

Og, om en kunne, ville en helst kjøre helt til døren;)

Spesielt i Funksjonalismen der samhandling mellom form og funksjon var noe en tilstrebet. Eksempel på slik planlegging for bilbruk finner en bl.a. i Stenersen-villaen tegnet av Arne Korsmo. Der en arriverer til huset i en rundkjøring som er integrert i husets utforming og kommunikasjonsveier. I dette huset kjører en inn og ut av eiendommen uten å måtte rygge bilen. Dette ser faktisk ut til å ha vært tilfelle i Rieber Mohns vei 41 før en bygde garasje og uthus ti år etter at selve villaen sto ferdig.

Bildet viser situasjon før garasje ble bygget: Her ser en også ett av de gamle asketrærne. En skimter det andre i venstre billedkant.

Interiøret er minimalistisk og er i hovedsak slik i dag også

I Rieber Mohns veg 41 er liggende panel brukt øverst i Gavlene og foran i svalgangen. På siden av svalgangen er det stående panel. En veksler mellom disse for å understreke elementenes funksjon. I senere år er det satt inn et halvrundt vindu i det liggende panelet i husets gavl mot Nordvest. Funksjonalismen kommer også til uttrykk i hvordan denne svalgangen er konstruert. altså «bæringen» av denne. Voutene som er bygget ut fra teglveggen forteller hva huset er bygget av. Denne utkragingen bærer igjen en kraftig drager som gulvbjelkene i svalgangen hviler vinkelrett på. Taket trekkes ned over svalen og skjermer da noe av andre etasjen for kald nordavind. Nordavinden er også tørr og gir god klestørk under taket i svalen, og svalen er samtidig overbygging av inngangspartiet. Et veldig godt eksempel på hva funksjonalismen handler om.

Fasade mot Nordvest og Nordøst ca 1937

Fasade mot Nordvest og Nordøst september 2021

Fasade mot Sørøst og sørvest ca 1937

4. Andre typer kulturminner

Gamle veifar Storetveit sør

Storetveitvegen mellom Wergeland og Paradis ble åpnet for trafikk 1928

De gamle ferdselsveiene gjennom Årstad mot sør gikk over Landås og Minde. Veien fra Solheimsviken til Fjøsanger ble anlagt på 1760-tallet. Senere ble det laget en tverrforbindelse fra Fjøsanger til Slettebakken.

Deler av denne forbindelsen er antagelig Stamerbakken og senere Rieber Mohns vei.

I allefall kunne man ved denne tverrforbindelsen ta turen rundt Lungegårdsvannet via Fjæreveien (Møllendalsveien) til Fjøsanger, opp til Slettebakken, rundt tilbake på østsiden av Tveitevannet inn på postveien ved Christieparken og så tilbake til byen. Rundturen ble en populær turvei. De velhavende kjørte med egen hest og vogn. Ellers var det populært å leie karjol på Solheim.

[ubb-kk-2127-1609](#)

Bildet er datert mellom 1888 og 1894

En kan anta at det før dette har vært en veiforbindelse mellom Fjøsangerbukten og gamletunet der Stamerhuset nå ligger. Denne forbindelsen er sannsynligvis det som nå heter Stamerbakken.. Fjøsanger fikk også jernbanestasjon da Vossebanen åpnet. Dette gjorde at veien kom enda mer i bruk

Fjøsanger stasjon var i utgangspunktet eneste stasjon mellom Sentrum og Nesttun Senere kom Hop Minde osv. Det var f. eks i 1910 14 daglige avganger hver vei mellom Byen og Nestun. Fra Fjøsanger stasjon gikk Stamerbakken opp mot Storetveit. Fjøsanger hadde også en kort periode fra 1919, Dampskipsanløp.

Kirkevegen fikk navnet i 1927, det er samtidig med at Storetveitvegen ble åpnet. Veien går fra Conrad Mohrs vei mellom Gårdsnummer 15 og Gårdsnummer 13

videre til Storetveitvegen rundt villa storhaugen sin eiendom. Den delen av kirkevegen som svinger seg opp bak Landmarkvillaen er høyst antagelig bygd som adkomstvei til Villa Storhaugen som ble bygget i 1922 ..Dvs før Storetveitveien ble lagt øst for eiendommen i 1928. Rieber Mohns vei fikk navnet i 1952 (etter Advokat Fredrik Wesenberg Rieber Mohn(kompanisjef under kampene i Valdres april 1940 og Milorg leder på vestlandet.) Byggene som lå her hadde før dette stedsadresse Storetveit.Veien følger steinmuren som ble anlagt rundt det gamle hageanlegget ved Stamerhuset. Steingaren kan da dateres til perioden etter 1860 -70 Antagelig i forbindelse med Mohrs oppkjøp av gårdene nærmer år 1900 Av Gammelt udatert bilde på Marcus UIB ser vi at steingarden ikke er bygget enda og at det er en veg mellom uthusene i forgrunnen av bildet DVS at deler at Hagen er utvidet og at steingaren er bygget senere.(Steingaren ligger ca der uthusene står på bildet under)

Signatur: [ubb-kk-nbx-0271](#).

En kan tenke seg at steingaren rundt hageanlegget ble bygget for å holde beitedyr unna de mange prydplantene i det vakre anlegget.

[ubb-kk-nbx-0201](#) Storetveit gård var en periode

utover 1900-tallet fylkets største melke-produsent. og hadde 80 melkekyr på båsen

I forbindelse med riving og nybygg på eiendommen RMV 16 vil vi tro at steingaren rundt det gamle hageanlegget er behørig beskrevet. Veien forbi eiendommen 41 går inntil steingaren ,mellom denne og det som var beitemarken sør for eiendommen ,der Steinerskolen nå ligger. Sørøstover kan det ha gått et gammelt tråkk langs østsiden beitemarken mot Paradis. før Storetveitvegen ble

bygget. Dette er synlig på Luftfoto fra 1948. Forlengelse av RMV gått nå her. Dette blir ikke berørt av tiltakene på RMV 41.

Kilder

- Billedmateriell Marcus UIB emne Stamerhuset foto Knut Knutsen og ukjent
- Kartverket med registrerte kulturminner i gjeldende område 1-2500
- Div. artikler Årstad historielag Årstadposten
- Fana Bygdebok 3 Fanabu og Bymann 1870-1972

5. Foto og kart

Planområdets plassering

6. Avslutning

Planlagte tiltak på eiendommen gnr. 13 bnr. 525, Rieber Mohns veg 41 vil føre til en forandring til det bedre for påstående bolighus og omkringliggende bebyggelse. Eksisterende bolig på eiendommen rehabiliteres/istandsettes.

Garasje og skur fjernes slik at bygningen vil fremstå slik den var ved ferdigstillelse i 1937. Eksisterende kulturmiljø utenfor eiendommen gnr. 13, bnr. 525 vil ikke bli berørt.

Eiendommen ligger i et boligområde med hus av svært blandet karakter og alder, og så lenge intensjonen i planen om utforming av de nye tiltakene blir ivaretatt med henblikk på høyde og volum, vil det ikke svekke området sin helhet.

Planlagt høyde og volum på de nye tiltakene vil ikke forringe opplevelsen av de nærliggende kulturminnene nevneverdig, da spesielt med tanke på våningshuset frå 1700-talet som ligger høyt på nabotomten. Fortettingen i området de siste hundre årene har ført til at planområdet er et av de minst utnyttete eiendommene i området. De planlagte tiltakene vil føre til at det blir mindre opparbeidet hagemark og naturareal på eiendommen, men en økt utnytting av arealet vil langt på vei gjøre det mer likt bygning-strukturen videre i Rieber Mohnsveg.

Konsekvensene av utbedringen av vegløpet Rieber Mohns veg nord/vest i planområdet vil ha en positiv effekt for brukere av veien, spesielt med bedret sikkerhet for gående til skole og boliger.

Dokumentasjon Utarbeidet i desember 2021 Trident arkitekter AS

Kilder:

- Kulturminnegrunnlag Storetveitvegen fra Brennhaugen til Wergeland

Plan ID 63100000

Bergenskart

Arkitekturguide Bergen

Marcus UIB. Fotoarkiv

Bergen by leksikon Storetveit gård

Lokalhistorie Årstadposten, diverse kilder

Norsk biografisk leksikon Ole Døsen Landmark

Husbygging 1-4 1945-50 Aschehoug 1954